

Afganistan, Irak ve İran Üzerine Aylık Menşe Ülke Bilgisi (MÜB) Güncellemesi

Ağustos 2025

İçindekiler

Afganistan	2
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	2
Devlet Kurumları	3
Sivil Toplum Kuruluşları.....	7
Medya	7
Irak	9
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	9
Devlet Kurumları	9
Sivil Toplum Kuruluşları.....	9
Medya	10
Araştırma Kurumları.....	11
İran	12
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	12
Devlet Kurumları	12
Sivil Toplum Kuruluşları.....	14
Medya	15

Afganistan

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi (UN Women), *Toplumsal cinsiyet alarmı: Taliban hükmünde dört yıl: Kısıtlamalar sıkılaştıkça Afgan kadınlar direniyor*, 29 Ağustos 2025:**

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2025/08/gender-alert-four-years-of-taliban-rule-afghan-women-resist-as-restrictions-tighten>

Taliban'ın, ülke yönetimini Ağustos 2021'de ele geçirmesinin dört yıl ardından, kadın hakları krizi normalleştirilmektedir. Kadınların ve kız çocuklarının haklarını kısıtlayan emirlerin biri bile geri çekilmemiştir. Bir zamanlar geçici olduğu söylenen tedbirler ise yerleşik normlara dönüşmüştür. Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi'nin (UN Women) Ağustos 2021'den beri yürüttüğü araştırma ve analizin ana bulgularına göre eğitim ve istihdam yasakları bir nesli geride bırakmıştır. Genç kadınların neredeyse %80'i eğitim, istihdam ya da mesleki eğitim imkanlarının dışına itilmiştir. Kadınları hareketliliği ve güvenliği daha da azalmış, mahrem gerekliliği ve gözetim hizmetlere, geçim kaynaklarına ve kamusal yaşama erişimi baltalamıştır. Karar verme süreçlerinde kadın temsili tamamen ortadan kalkmış olsa da miras hakları, kadınların varlık gösterebildiği dar bir alan olmayı sürdürmektedir. Fon kesintileri, kadınların liderliğindeki kuruluşların önündeki engelleri artırmakta, geriye kalan az sayıdaki sivil alanı riske atmaktadır. Aynı zamanda, çoğu zorla olmak üzere geniş çaplı mülteci dönüşleri de hassasiyetleri yoğunlaştırmaktadır.

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Afganistan'da Durum: Afganların İran ve Pakistan'dan Dönüşleri Acil Durum Güncellemesi #7*, 29 Ağustos 2025:**

<https://data.unhcr.org/en/documents/details/118315>

Tacikistan'da Afganistan sınırları yalnızca geçerli pasaport ve vizeleri bulunan kişilere açık kalmaya devam etmiştir. Aynı zamanda, Hükümet, aralarında mültecilerin ve sığınmacıların da bulunduğu kişileri keyfi olarak sınır dışı etmiş, Afgan mülteci topluluğu içerisinde derin bir endişeye yol açmıştır. Yakın tarihli duyurular ve basında yer alan haberler, söz konusu uygulamalardan etkilenen kişilerin güvenliğinden ve haklarından endişe duyulmasına yol açmıştır. Zorla geri göndermeler, koruma endişelerine rağmen devam etmiştir: 1 Nisan 2025 tarihinden bu yana, Tacikistan'dan yaklaşık 1,450 Afgan sınır dışı edilmiştir. Bunların arasında yaklaşık 550 kadın ve 330 çocuk bulunmaktadır. Çoğunluk, Haziran ve Temmuz 2025'te sınır dışı edilmiştir. Aileler, adil bir süreçten geçirilmeksizin, hukuk yardımına erişimleri engellenerek ya da karara itirazda bulunmalarına fırsat tanınmadan sınır dışı edilmiştir.

1 Nisan 2025 – 28 Ağustos 2025 tarihleri arasında, 59,200'ü sınır dışı (%15) olmak üzere toplam 395,800 Afgan, Pakistan'dan geri dönmüştür. Söz konusu Afganların çoğunluğunu oluşturan belgesiz kişileri (%60) Kayıt Belgesi (PoR) kartı sahipleri (%22), Afgan Vatandaş Kartı (ACC) sahipleri (%15) ve sığınmacılar (%3) takip etmektedir.

Bunun yanı sıra, 1 Nisan 2025 tarihinden bu yana, İran'dan 1,62 milyonun üzerinde Afgan geri dönmüştür. 2025 yılının başından bu yana İran'dan dönen Afgan sayısı ise 1.94 milyonu geçmiştir. 21 – 27 Ağustos 2025 aralığında ise günlük geri dönüş ortalaması 5,800 kişi olarak gözlemlenmiştir.

- **Dünya Sağlık Örgütü (WHO), *Halk Sağlığı Durum Analizi – Afganistan*, 28 Ağustos 2025:**

<https://www.who.int/publications/m/item/public-health-situation-analysis---afghanistan>

Afganistan, sağlık alanında kırılgan bir sağlık sisteminin ve hizmetlere erişimde eşitsizliğin hakim olduğu ciddi zorluklarla mücadele etmektedir. Bu zorluklar, özellikle kırsal bölgelerde göze çarpmaktadır. Bulaşıcı hastalık salgınları, anne ve çocuk sağlığıyla ilgili sorunlar, yetersiz beslenme ve bulaşıcı olmayan salgınlar, ölüm ve hastalık oranlarında ciddi artışa yol açmaktadır. Akut sulu ishal, kızamık, çocuk felci, Krimea Kongo Kanamalı Ateşi, dang humması, COVID-19, boğmaca ve sıtma gibi pek çok salgının görülmesi ihtimali git gide artmaktadır. Fiziksel travma vakaları, patlayıcı mühimmat kirliliği, aralıklı olarak yaşanan patlamalar ve trafik kazaları nedeniyle yaygınlığını korumaktadır. Psikososyal stres nüfusun yarısını etkilemektedir. Beş kişiden birinin günlük hayatı, travmatik olayların etkileri nedeniyle sekteye uğramaktadır.

Birleşmiş Milletler kuruluşlarının ve yerel makamların kararlı girişimlerine, halkın geri dönenlere sağladığı yoğun desteğe rağmen geri dönüşlerin temposu ve boyutu, ülkenin halihazırda kırılgan destek sistemlerinin kaldırabileceğinden fazladır. Bunun yanı sıra, insani operasyonlar hala tehlike teşkil edecek düzeyde fon yetersizliğiyle karşı karşıyadır.

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Geri Dönen Afganlar için Yeni Bir Sayfa: Kazançlar, Eksiklikler ve Geri Dönüş Bölgelerinin Önündeki Yol*, 26 Ağustos 2025:**

<https://data.unhcr.org/en/documents/details/118258>

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) geri dönüş sonrası takip çalışmasının gösterdiği üzere başta erkekler olmak üzere Pakistan'dan geri dönen Afganlar, gelir ve istihdam alanlarında, zaman içerisinde kademeli ekonomik iyileşme deneyimlemektedir. Ancak, başta kadınlar olmak üzere diğer gruplar, artan engellerle, derinleşen hassasiyetlerle ve kötüleşen gıda güvenliğiyle karşı karşıyadır. Birbirine zıt düşen bu gerçeklikler, zaman içerisinde yeniden entegrasyonda kaydedilen kırılgan ilerlemeyi ve kimsenin geride bırakılmadığından emin olmak adına hedefli kalkınma müdahalelerine duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Erkekler için hem maaşlar hem de istihdam, geri dönüş bölgelerinde geçirdikleri zaman arttıkça iyileşmektedir. Bunun nedeni, büyük olasılıkla insani yardıma bağımlılıktan emek temelli gelire geçiş ve genellikle erkekler olmak üzere daha iyi konumlardaki kişiler, yeni çıkan fırsatlardan daha çok faydalanmaktadır. Bazı ekonomik göstergeler, ihtiyatlı bir ilerleme kaydedildiğine işaret etmektedir: Geri dönenlerin istihdam oranları, geri dönüşlerini takip eden altı ay içerisinde %16 puanlık bir iyileşme görmektedir. Bu artış, büyük olasılıkla geri dönenlerin yerel toplulukla daha iyi bağ kurması ve işgücü piyasası bilgilerine erişimlerinin iyileşmesiyle birlikte günlük yevmiyeli işçilikte yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır. Erkekler bu tür kazanımlara erişirken erkek reisli hanelerde maaşlar ortalama %7 artış göstermekte ve istihdam, %53'ten %69'a çıkmaktadır.

Kadınlar ise bu kazanımların dışında kalmakta, maaşları azalmakta ve istihdam oranları düşüş göstermektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini de güçlendirmektedir. Kadın reisli hanelerde, gelir çıktıları ciddi oranda kötüleşme göstermektedir. Geri dönüşlerini takip eden altı ay içerisinde kadınların maaşları %23'lük azalma göstermiş ve istihdam oranları %42'den %39'a düşmüştür. Cinsiyetler arasında derinleşen uçurum, kadınların maaşlarında erkeklere kıyasla %17'lik bir azalmaya yol açarken temel hizmetlere, hukuki haklara ve güvenliğe erişimde de engellere neden olmaktadır.

Devlet Kurumları

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 1 Eylül 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw36-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Taliban yönetimindeki Yükseköğretim Bakanlığının, 18 dersi, Afganistan çapındaki üniversitelerin müfredatından kaldırdığı ve 200'den fazla dersin ise gözden geçirilmesi talimatı verdiği bildirilmektedir. Kaldırılan derslerin çoğu, siyaset bilimi, felsefe, sosyoloji ve kamu yönetimi bölümlerindendir.

Taliban Yüksek Mahkemesi'nin bir açıklamasına göre iki vilayette, beşi erkek dördü kadın toplam dokuz kişi halk önünde kırbaçlanmıştır. Gur vilayetinde, dört erkek ve üç kadın, Sagar bölge mahkemesi tarafından altı ay ila iki yıl hapis cezasına ve 30 ila 39 kırbaç cezasına çarptırılmıştır. Kırbaçlamalar, bir stadyumda gerçekleştirilmiştir. Lovgar vilayetinde de bir adam ve bir kadın, "evden kaçma" suçundan bir yıl hapis cezasına ve kişi başı 20 kırbaç cezasına çarptırılmıştır. Bu kırbaç cezası da halkın önünde infaz edilmiştir. Yerel kaynaklara ve insan hakları örgütlerine göre Taliban, ülke yönetimini ele geçirdiği 2021 yılından bu yana, pek çok vilayette 1,200'den fazla kişiyi halk önünde kırbaçlamıştır.

Kabil'deki güzellik uzmanları, işlerini takip etmek ve gelirleri, faaliyetleri ve profesyonel ilişkileri hakkında bilgi toplamak amacıyla Taliban'ın "casuslar" görevlendirdiğini bildirmiştir. Yerel raporlara göre Taliban, birden fazla vilayette erkeklerin üzerinde sakal uzatmaları ve gelenekler başörtüleri bağlamaları yönündeki baskıyı da artırmıştır. Öncesinde kamusal ve özel çalışma alanlarını odağına alan bu emrin uygulama kapsamına öğrenciler, sporcular ve diğer siviller de dahil edilmiştir.

Taliban kontrolündeki Milli İstatistik ve Bilgi Makamı (NSIA), kadınların kimlik kartlarına fotoğraf konulmasının artık opsiyonel olduğunu açıklamıştır. Bu kararın, Taliban yüksel lideri Hibetullah Ahundzade'nin doğrudan talimatıyla verildiği bildirilmiştir. Taliban lideri Hibetullah Ahundzade, 30 Ağustos 2025 tarihinde yeni bir kanun uygulamaya koyarak romantik aşkı öven ve erkeklerle kadınlar arasında ilişkileri teşvik eden şiirler yazılmasını yasaklamıştır. Kanun ayrıca, Taliban liderinin talimatlarını ve kararlarını eleştirmeyi açıkça yasaklamakta ve şiirin, İslam inancını, kişinin kendini arındırmasını ve Müslüman birliğini teşvik etmesini ön görmektedir. Şairlere ayrıca, feminizm, demokrasi, komünizm ve ulusalcılık gibi siyasi teorilere değinmemeleri talimatı da verilmiştir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 25 Ağustos 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw35-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=4

Bamyan vilayetinin Pencap ilçesindeki Rashk bölgesinden gelen raporlara göre Taliban, bölge sakinlerinin evlerine el koyarak göçebe Koçilere devretmiştir.¹ Bu durumdan etkilenenler, zorunlu devri kabul ettikleri belgeler imzalamak zorunda bırakılmıştır. Evlerini devretmeyi reddedenler ise hapse atılmakla tehdit edilmiştir. Evlerini kaybeden bazı aileler, derme çatma çadırlarda yaşamaktadır.

21 Ağustos 2025 tarihinde, Taliban'ın sözde ahlak polisi, Kabil'in 11. ilçesinde birden fazla kadını tutuklamıştır. Kadınların ailelerine, 20,000 Afgani (25 Ağustos 2025 tarihi itibarıyla yaklaşık 250 Euro) ödemeleri gerektiği ve kadınların, geceyi cezaevinde geçireceği söylenmiştir. Kadınların bir kısmı 22 Ağustos 2025 tarihinde serbest bırakılırken diğerleri hala cezaevinde tutulmaktadır. Kadınlar, tutuklandıkları sırada Taliban'ın öngördüğü biçimde örtünmekteydi. Taliban, merkez ve batı Kabil'de, giysi kurallarına uymamakla suçladığı düzinelerce kadını tutuklamıştır. Bununla birlikte, Taliban Eğitim

¹ Kuçiler olarak da anılan grup.

Bakanlığından kaynaklara göre Kabil'deki birden fazla kız okulu, yakın zamanda kapatılmıştır. Kaynaklara göre Taliban, artık mevcut kız okullarının ruhsatlarını yenilemeyecek ve yeni ruhsatlar düzenlemeyecektir.

Taliban'ın Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Bakanlığı, özel ve devlet üniversitelerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin, derslere Batılı kıyafetlerle girmesini yasaklamıştır. Yönergeye göre erkeklerin artık Batılı sayılan gömlek, pantolon ya da takım giymesi yasaktır. Talimat ayrıca, saç ve sakalların da Taliban standartlarına uymasını gerektirmektedir. İhlallere karşı ilk etapta uyarıda bulunacak, ancak tekrar eden ihlaller için daha ağır cezalar uygulanabilecektir.

22 Ağustos 2025 tarihinde, Herat'ta bir adam Taliban tarafından öldürülmüş ve cansız bedeni, halkın görebileceği şekilde sergilenmiştir. Görgü tanıkları, adamın, Herat'ın kalabalık Kandehar Kapısı (Kandahar Gate) ilçesindeki eski bir tanktan asıldığını belirtmiştir. Sosyal medyada yayılan videolar, Taliban'ın cansız bedene vurduğunu ve ölen adamı, iki Taliban üyesini öldüren bir silahlı direniş grubunun üyesi olmakla suçladığını göstermektedir.

- **Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı (USDOS), *İnsan Hakları Uygulamaları Üzerine 2024 Ülke Raporları: Afganistan, 13 Ağustos 2025:***

<https://www.state.gov/reports/2024-country-reports-on-human-rights-practices/afghanistan/>

Afganistan'da, ciddi insan hakları ihlalleri yaşandığına dair güvenilir raporların bulunduğu alanlar şu şekildedir: Keyfi ya da kanunsuz öldürmeler, kaybolmalar, işkence ya da zalim, insanlık dışı ya da onur kırıcı muameleye ya da cezalandırma, çatışmada ciddi ihlaller, çocukların, Taliban tarafından kullanılmak üzere kanunsuzca silah altına alınması ya da çatışmada kullanılması, ifade özgürlüğüne ve basın özgürlüğüne yönelik gazetecilere yönelik şiddet ya da şiddet tehdidi ve sansür gibi ciddi kısıtlamalar, dini özgürlüklere yönelik kısıtlamalar, zorla çalıştırma dahil olmak üzere insan ticareti, işçilerin dernek kurma hakkına yönelik ciddi kısıtlamalar ve çocuk işçiliğinin en kötü türlerinin yüksek düzeyde varlık göstermesi

Hukukun üstünlüğü büyük ölçüde göz ardı edilmiş ve insan hakları ihlalleri failleri için resmi makamlarca cezasızlık gözetilmiştir. Taliban ve Irak-Şam İslam Devleti – Horasan Vilayeti'nin (İŞİD – Horasan Vilayeti) birbirlerinden ayrı olarak çocuk silah altına aldığı bildirilmiştir. Silahlı gruplar yabancıları, sağlık çalışanlarını ve sivil toplum örgütü çalışanlarını tehdit etmiş, soymuş, kaçırmış ve saldırılarla hedef almıştır. Taliban üyelerinin, Ağustos 2021 öncesi hükümetiyle bağlantılı kişileri misilleme olarak öldürdüğü bildirilmiştir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları, 11 Ağustos 2025:***

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw33-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Basında yer alan haberlere göre Taliban, ülke çapında Cuma hutbelerinin içeriğini belirlemiş ve imamlara, başta kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kısıtlamalar olmak üzere cemaatlerine belirli mesajlar aktarmaları talimatı vermiştir. Taliban yönetimindeki Hac ve Diyanet Bakanlığı, bu amaç doğrultusunda Taliban güvenlik yetkilileriyle birlikte çalışmakta ve hutbe konuları üzerine haftalık kılavuzlar yayınlamaktadır. İmamlar, Cuma hutbelerinin ya da diğer dini konuşmaların konularını kendilerinin seçmelerine izin verilmediğini belirtmiştir. 5 Ağustos 2025 tarihinde, Taliban Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Bakanlığı, altı üniversite öğrencisinin tutuklandığını açıklamıştır. Öğrenciler, sözde “sapkın ateist fikirlerin” etkisinde kalmakla ve bu fikirleri dolaylı olarak yaymakla suçlanmaktadır.

Yerel kaynaklara göre Kandehar'daki Taliban yetkililer, dükkan sahiplerini, Taliban'ın onayladığı şekilde örtünmeyen kadınlara satış yapmaları halinde tutuklanabilecekleri yönünde uyarmıştır. Bu emir, özellikle de Aino Mina ilçesindeki modern dükkanların sahipleri için geçerlidir. 8 Ağustos 2025 tarihinde, yerel kaynaklar, Taliban ahlak polisinin, Herat'taki dükkan sahiplerine, kendi katı Şeriat yorumları doğrultusunda sakallarını uzatmaları yönünde baskı uyguladığını bildirmiştir. Yerel kaynaklara göre Taliban ayrıca, Pencşir'deki kadınların çarşafsız seyahat etmesini de yasaklamıştır. Yasak, vilayete hem girişlerde hem de çıkışlarda geçerlidir.

Taliban Yüksek Mahkemesi açıklamalarından derlenen verilere göre Ağustos ayının başından bu yana Taliban, sekiz vilayette 53 kişiyi halkın önünde kırbaçlamıştır. Bu sayı, Temmuz 2025'te kaydedilen sayının dört katıdır. Kırbaçlamaların 40'ı başkent Kabil'de gerçekleştirilmiştir. Vardak, Bağlan, Bedahşan, Paktiya, Kapisa, Belh ve Deykundi vilayetlerinde de vakalar kaydedilmiştir. Kırbaç cezasına çarptırılan suçlar arasında sahtecilik, kumar, alkol tüketimi ve en bir "sistem karşıtı propaganda" suçu yer almaktadır. "Sistem karşıtı propaganda," Taliban'a yönelik eleştirileri suçlaştırmak için kullanılan, içeriği belirsiz bir suçlamadır. Yakın zamanda, Kapisa vilayetinde bir adam, Taliban karşıtı propaganda yaydığı iddiasıyla 39 kırbaç cezasına ve bir buçuk yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları, 4 Ağustos 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw32-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

29 Temmuz 2025 tarihinde basında yer alan haberlere göre Taliban, yıllardır süren bir arazi anlaşmazlığı davasında mahkemenin Peştun etnik kökenli Kuçi göçebeler lehine karar vermesi üzerine, Bamyân vilayetinin Rashk köyünün (Pencap ilçesi) Hazara sakinlerini şiddet kullanarak sürmüştür. Duruşmaların, Rashk sakinlerinin katılımı olmaksızın gerçekleştirildiği söylenmektedir. Kuçilerin eşlik ettiği Taliban kuvvetlerinin, karardan etkilenen kişileri 25 evden çıkardığı, eşyalarını evden çıkararak evleri kilitlediği bildirilmektedir. Yerinden edilen aileler, söz konusu tarihten bu yana evsizdir. Etkilenen ailelerin erkek üyeleri, tahliyelerini meşrulaştıran belgeleri imzalanmaya zorlanmamak adına köyü önceden terk etmiştir. Ek olarak, 29 Temmuz 2025 tarihinde basında yer alan haberlere göre Vardak vilayetinin Hisa-i Awal Behsud ilçesinde, Hazara bir çiftçi, silahlı Kuçi göçebeler tarafından vurularak öldürülmüştür. Daha önce, Kuçilere hayvanlarını kendi arazisinde otlatmamalarını söylediği aktarılmıştır.

31 Temmuz 2025 tarihli haberlere göre Taliban, Uruzgan vilayetinin başkenti Tarin Kovt'ya, eski ordu mensuplarını alan geniş çaplı bir baskın düzenlemiştir. Arama operasyonunda, eski ordu, polis ve milli güvenlik kuvvetlerinin en az sekiz mensubu tutuklanmıştır. Yasa dışı silah bulundurmamakla suçlanmışlardır. Yerel kaynaklara göre Taliban, kuzey vilayeti Cüzcan'da en az 211 polis memurunu ve eski hükümet çalışanını görevlerinden azletmiştir. İçlerinde, 2021 yılında ülke yönetimini ele geçirmesinin ardından Taliban'ın altında çalışmaya devam eden pek çok eski güvenlik kuvvetleri mensubu da bulunan grubun, devlet ekipmanlarını ve mallarını teslim etmesi talimatı verilmiştir. Ayrıca, Milli Güvenlik Genel Müdürlüğü (NDS) bünyesinde çalışmış eski bir istihbarat memuru, Taliban istihbarat ajanları tarafından tutuklandığının bildirilmesinden günler sonra, Gur vilayetinde (yeni kurulan Allahyar ilçesindeki Safeed Rakhna köyü) ölü bulunmuştur. Raporlara göre Pencşir vilayetinin (Hesa-i Awal ilçesinin Zana köyünden) bir sakini, iki oğluyla birlikte Kabil'de tutuklandığının bildirilmesinin ardından, Taliban nezaretinde işkenceden hayatını kaybetmiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları

- **Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), Vizelerin ve sığınma hakkının reddi, daha fazla Afgan gazeteciyi Taliban'ın tuzağına itiyor, 14 Ağustos 2025:**

<https://rsf.org/en/refusing-visas-and-refuge-consigns-more-afghan-journalists-taliban-trap>

Taliban'ın, Kabil'i geri aldığı 15 Ağustos 2021 tarihinden bu yana Afgan gazeteciler, çalışmalarına diğer ülkelerde devam edebilmek adına artan zulümden kaçmaktadır. Ancak yurt dışına sığınabilme ihtimali de git gide azalmaktadır. Sürgündeki Afgan gazeteciler, hem sığınmak istedikleri ülkelere vize retleriyle hem de geçiş ülkelerindeki ikamet izinlerini yenilemede zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, Afganistan'a sınır dışı edilmelerine yol açabilmektedir.

2021 yılından bu yana, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), toplam 654 Afgan gazeteciye yardım etmiş, bu gazetecilerin %86'sı yurt dışına kaçmıştır. 2025 yılının başlangıcından bu yana, RSF'nin Pakistan'da destek sağladığı Afgan gazetecilerin 13'ü sınır dışı edilmiş olsa da üçüncü ülkelere vize başvuruları hala işlenmektedir. Birleşmiş Milletler, 2025 yılında çoğunluğu, dünyada en çok Afgan mülteciye ev sahipliği yapan iki ülke olan Pakistan'dan ve İran'dan olmak üzere 3 milyon Afganın zorla geri gönderileceğini ön görmektedir. Yaklaşık 100 gazetecinin sadece Pakistan'dan zorla geri gönderilenler arasında yer almasından ve kendilerini bir kez daha Taliban'ın tuzağı içerisinde bulmalarından korkulmaktadır.

- **Afgan Gazeteciler Merkezi (AFJC), AFJC, Deykundi'de Gazetecilerin Gözaltına Alınmasını ve Yerel Radyo İstasyonunun Kapatılmasını Kınıyor, 7 Ağustos 2025:**

<https://afjc.media/english/index.php/news/press-release/afjc-condemns-the-detention-of-journalists-and-closure-of-local-radio-in-daikundi>

Deykundi'de faaliyet gösteren ve güvenlik endişeleri dolayısıyla isimsiz kalmayı talep eden bir gazeteci, Afgan Gazeteciler Merkezi'ne (AFJC), fiili İstihbarat Vilayet Müdürlüğü (GDI) yetkililerinin, Nasim Radio'da çalışan gazeteci Saifullah Rezaei'yi ve Seday-e-Qarya Radio'da çalışan Qudratullah Mosawi'yi, 6 Ağustos 2025 tarihinde, vilayet başkenti Nili'de yerel yetkililerin ve önde gelen yaşlıların katıldığı bir etkinliği haberleştirdikleri sırada tutuklandığını söylemiştir. GDI, cep telefonlarına ve bir kamerasına el koydukları gazetecileri, sorgulamak üzere istihbarat müdürlüğü merkezine götürmüştür. Kaynak, istihbarat kuruluşunun, Qudratullah Mosawi'yi iki saat sonra serbest bıraktığını belirtmiştir. Ancak, Nasim Radio müdürü Sultan Ali Jawadi ve aynı radyo istasyonundan bir başka muhabir olan Mujtaba Qasemi'yi, sorgulanmak üzere çağırmışlardır. Gazetecilerin, Irak-Şam İslam Devleti – Horasan Vilayeti (İŞİD – Horasan Vilayeti) ve Taliban karşıtı silahlı grupların Afganistan'daki faaliyetleri üzerine bir Birleşmiş Milletler raporunu yayınlamalarının ardından, fiili makamlara karşı propaganda ile suçladıkları iddia edilmektedir. Vilayette faaliyet gösteren ve olayı yakından takip eden bir başka gazeteci üç Nasim Radio çalışanının da yaklaşık 10 saatin ardından serbest bırakıldığını, ancak istihbarat yetkililerinin, radyo istasyonunun ana yayın bilgisayarına el koymaları nedeniyle istasyonun ve komşu Bamyan vilayetindeki yerel ofisinin kapanmak zorunda kaldığını belirtmiştir.

Bu, Nasim Radio ve çalışanlarının taciz edildiği ilk vaka değildir. Ekim 2023'te, Sultan Ali Jawadi ve iki meslektaşı, fiili makamlara karşı propaganda yayınladıkları iddiasıyla gözaltına alınmıştır. Radyo istasyonu beş ay kapalı kalmış ve müdürü, bir yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

Medya

- **Inter Press Service (IPS), Afgan Gazeteciliği Saldırı Altında: Tutuklamalar, Sansür ve Çöküş, 28 Ağustos 2025:**

<https://www.ipsnews.net/2025/08/afghan-journalism-under-siege-arrests-censorship-and-collapse/>

Ülke yönetimini ele geçirdiği 15 Ağustos 2021 tarihinden bu yana, Taliban hükümeti, medya faaliyetlerini düzenleyen en az 21 emir yayınlamıştır. Bu emirler, kadınların devlet kanallarına ve radyo istasyonlarına çıkmasının yasaklanması, protestoların haberleştirilmesine getirilen yasaklar ve müzik yayınlarının yasaklanması gibi pek çok kısıtlamayı kapsamaktadır. Bu kısıtlamalar, devam eden mali kriz ve fon eksikliği, Taliban hükmü altında 350 bağımsız medya kuruluşunun kapanmasına yol açmıştır. Ağustos 2021 öncesinde, Afganistan’da, 600’ün üzerinde bağımsız medya kuruluşu bulunmaktaydı.

Afganistan’ın en büyük bağımsız haber ağı TOLONews, Haziran 2024’te 25 gazetecisini işten çıkarmak zorunda bırakmıştır. TOLONews bünyesindeki bir kıdemli editöre göre bu işten çıkarmalar, Taliban’ın “yanlış yönlendirici” ve “Taliban hükümetine karşı propaganda” olarak sınıflandırdığı bazı programların kapatılması emrinin ardından gelmiştir. Taliban, kadınların medya içerisinde nasıl yer alabileceği ve nasıl giyinebileceğine ilişkin katı kurallar uygulamaya koymuştur. Kadınların, tiyatro oyunlarında ve televizyon eğlence programlarında yer alması yasaktır. Taliban, muhalif isimlerle röportaj gerçekleştirilmesini de yasaklamıştır. Afgan medyasının, artık uluslararası televizyon içeriği yayınlamasına da izin verilmemektedir. Film ve dizi yayınları da askıya alınmıştır. Sürgündeki medya organlarıyla iş birliği kurulmasına da yasak getirilmiştir.

Irak

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler Irak’a Yardım Misyonu (UNAMI), UNAMI, Irak Kürt Bölgesi’nde, gazeteci Shirwan Shirwani’nin hüküm giymesine dair endişelerini ifade etti, 21 Ağustos 2025:**

<https://iraq.un.org/en/300220-unami-expresses-concerns-relating-conviction-journalist-shirwan-shirwani-kurdistan-region>

Birleşmiş Milletler Irak’a Yardım Misyonu (UNAMI), Erbil’deki Bnaslaw Ceza Mahkemesi’nin, 19 Ağustos 2025 tarihli kararında, gazeteci Shirwan Shirwani’ni inkar ettiği bir suçtan dört buçuk yıl hapis cezasına çarptırmasına dair endişelerini ifade etmiştir. Mahkemenin, dile getirdiği “ağırlaştırıcı unsurlara” dair hiçbir gerekçelendirmede bulunmaması dolayısıyla cezanın orantısız olduğu düşünülmektedir. Karara temyiz yolu açıktır ve vakaya yönelik gözlem devam etmektedir.

Devlet Kurumları

- **Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı (USDOS), İnsan Hakları Uygulamaları Üzerine 2024 Ülke Raporları: Irak, 12 Ağustos 2025:**

<https://www.state.gov/reports/2024-country-reports-on-human-rights-practices/iraq/>

Irak’ta insan hakları durumu, federal hükümetin temel özgürlüklere ve sivil alana yönelik kısıtlamaları artırması nedeniyle kötüleşmiştir. Kürt Bölgesel Hükümeti, bölgedeki insan hakları durumunu ele almak için birtakım adımlar atmış olsa da temel özgürlüklere yönelik kısıtlamalar, bir önceki yıla benzer düzeylerde varlıklarını sürdürmüştür.

Irak’ta, ciddi insan hakları ihlalleri yaşandığına dair güvenilir raporların bulunduğu alanlar şu şekildedir: Keyfi ya da kanunsuz öldürmeler, kaybolmalar, işkence ya da zalim, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezalandırma, keyfi gözaltı ya da tutuklama, çatışmada ciddi ihlaller, ifade özgürlüğüne ve basın özgürlüğüne yönelik gazetecilere yönelik şiddet ya da şiddet tehdidi, gazetecilerin herhangi bir gerekçe olmadan tutuklanması ve yargılanması ve sansür gibi ciddi kısıtlamalar ve sansür, işçilerin dernek kurma hakkına yönelik ciddi kısıtlamalar ve çocuk işçiliğinin en kötü türlerinin yüksek düzeyde varlık göstermesi.

Sivil Toplum Kuruluşları

- **Irak’ta Barışı Sağlama Merkezi (EPIC), Irak Güvenlik ve İnsani İzleme (ISHM): 21 – 28 Ağustos 2025, 28 Ağustos 2025:**

<https://enablingpeace.org/ishm509/>

22 Ağustos 2025 tarihinde, Süleymaniye güvenlik kuvvetleri, Halkın Cephesi Partisi lideri Lahur Şeyh Cengi Talabani’yi, erkek kardeşlerinin ikisini ve Talabani’yle bağlantılı onlarca kişiyi tutuklamıştır. Tutuklama, Talabani ve müttefiklerinin bir üs olarak kullandığı Lalazar Oteli çevresinde yoğun silahlı çatışmaları tetiklemiştir. Güvenlik kuvvetlerinin, zırhlı araçlar, ağır ateşli silahlar, insansız hava araçları ve çeşitli ağır silahlar kullandığı bildirilmiştir. Çatışmalarda, üç güvenlik kuvveti mensubu ve Talabani’nin müttefiklerinden iki kişi olmak üzere beş kişi hayatını kaybetmiş ve onlarca kişi yaralanmıştır. Süleymaniye polis kuvvetleri sözcüsü, operasyon sırasında Talabani’nin 150’den fazla “silahlı” müttefikinin tutuklandığını belirtmiştir. Polis sözcüsü, Talabani ve müttefiklerinin, şehirdeki devlet kurumlarına saldırılar düzenlemeyi ve Süleymaniye’ye daha fazla silahlı adam getirmeyi planladıklarını iddia etmiştir.

23 Ağustos 2025 tarihinde, bir Irak F-16 uçağı, doğu vilayeti Selahaddin'in Wadi al-Shay bölgesinde, Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD) militanları tarafından kullanılan bir sığınağı vurmuştur. Saldırıda, sığınaktaki tüm İŞİD üyeleri öldürülmüş ve çok sayıda silah, mal ve iletişim cihazı yok edilmiştir.

28 Ağustos 2025 tarihinde, Iraklı yetkililer, Suriye'nin kuzeydoğusundaki al-Hol kampında bulunan 850 Irak vatandaşını (232 hane) ülkeye geri getirme sürecini başlatmıştır. Ülkeye geri getirilen aileler, İŞİD'le bağlantılı olduklarının düşünülmesi nedeniyle öncelikle Ninova'daki al-Amal Merkezi'ne (al-Jedaa kampı olarak da bilinmektedir) götürülmekte, menşe ilçelerine dönmeden önce taramadan ve rehabilitasyondan geçirilmektedir. Bu grup, kamptaki tüm Irak vatandaşlarını Irak'a döndürme amacı taşıyan program kapsamında ülkeye geri getirilen toplam yirmi dokuzuncu, 2025 yılındaki on ikinci gruptur. Temmuz 2025'te, Iraklı yetkililer, toplam yaklaşık 16,000 Iraklının al-Hol'den ülkeye geri getirildiğini, hala kampta olan Iraklıların yıl sonuna kadar ülkeye döndürülmesinin planlandığını açıklamıştır.

- **Irak'ta Barışı Sağlama Merkezi (EPIC), Irak Güvenlik ve İnsani İzleme (ISHM): 14 – 21 Ağustos 2025, 21 Ağustos 2025:**

<https://enablingpeace.org/ishm508/>

16 Ağustos 2025 tarihinde, Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı (JOC), F-16 jetlerinin, Selahaddin ve Kerkük vilayetlerindeki Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD) üslerini iki saldırıyla hedef aldığını açıklamıştır. Askeri kaynakların yaptığı açıklamaya göre 12 Ağustos 2025 tarihinde gerçekleştirilen Selahaddin saldırısında, kara birliklerinin saldırısı sonrası gerçekleştirdiği aramanın ortaya çıkardığı üzere en az üç İŞİD militanı öldürülmüştür.

20 Ağustos 2025 tarihinde, Salah Numan Abd Nayif al-Jubori adlı kıdemli bir İŞİD komutanı, Suriye'nin İdlib kentindeki Atme kasabasında, ABD özel kuvvetleri tarafından düzenlenen bir operasyonda öldürülmüştür.

- **Irak'ta Barışı Sağlama Merkezi (EPIC), Irak Güvenlik ve İnsani İzleme (ISHM): 31 Temmuz – 7 Ağustos 2025, 7 Ağustos 2025:**

<https://enablingpeace.org/ishm506/#Headline1>

5 Ağustos 2025 tarihinde, Enbar vilayetine al-Haqlaniyah ilçesinde, Irak-Şam İslam Devleti'ne (İŞİD) karşı verilen savaştan kalma bir el yapımı patlayıcı cihaz (EYP) infilak etmiştir. Patlama sırasında bölgede çalışmakta olan bir sivil hayatını kaybetmiştir.

6 Ağustos 2025 tarihinde, Musul'un güneybatısındaki Ninova'nın al-Hadhar çölünde, bir EYP patlamıştır. Patlamada sırasında bölgede devriyede olan bir Irak askeri aracında bulunan 43. Tugay askerlerinin üçü yaralanmıştır.

Medya

- **Rudaw, Irak, Suriye'deki İŞİD gözaltı kampında 5000 vatandaşı kaldığını söylüyor, 30 Ağustos 2025:**

<https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/30082025>

Göç ve Yerinden Edilmiş Kişiler Bakanlığının 30 Ağustos 2025 tarihinde yaptığı açıklamaya göre kuzeydoğu Suriye'de bulunan ve Irak-Şam İslam Devleti'yle (İŞİD) bağlantılı olduğu düşünülen kişilerin tutulduğu al-Hol kampında yaklaşık 5,000 Irak vatandaşı kalmıştır. Bağdat, kampı boşaltmak için küresel çapta bir girişimde bulunmaktadır.

Araştırma Kurumları

- **Avusturya Menşe Ülke ve Sığınma Araştırma ve Belgeleme Merkezi (ACCORD), Irak, 2025 İlk Çeyrek: Silahlı Çatışma Konumu ve Olayı Veri Projesi'ne (ACLED) göre olaylara ilişkin güncellemeler, 7 Ağustos 2025:**

https://www.ecoi.net/en/file/local/2129162/2025q1Iraq_en.pdf

Silahlı Çatışma Konumu ve Olayı Beri Projesi'nin (ACLED) Irak'taki güvenlik olayları üzerine çeyreklik derlemesine göre 2025 yılının ilk çeyreğinde, en çok sayıda güvenlik olayı (çatışmalar, sivillere yönelik şiddet, uzaktan şiddet, ayaklanmalar/protestolar ve şiddet içermeyen stratejik faaliyetler) Duhok, Erbil, Enbar ve Bağdat'ta kaydedilmiştir. Duhok'ta, 719 olay 49 ölüme yol açmıştır. Kerkük'te, 50 olay 33 ölüme yol açmıştır. Bağdat'ta, 115 olay 29 ölüme yol açmıştır. Son olarak Enbar'da ise 117 olay 18 ölüme yol açmıştır.

- **Avusturya Menşe Ülke ve Sığınma Araştırma ve Belgeleme Merkezi (ACCORD), Irak, 2025 İkinci Çeyrek: Silahlı Çatışma Konumu ve Olayı Veri Projesi'ne (ACLED) göre olaylara ilişkin güncellemeler, 7 Ağustos 2025:**

https://www.ecoi.net/en/file/local/2129201/2025q2Iraq_en.pdf

Silahlı Çatışma Konumu ve Olayı Beri Projesi'nin (ACLED) Irak'taki güvenlik olayları üzerine çeyreklik derlemesine göre 2025 yılının ilk çeyreğinde, en çok sayıda güvenlik olayı (çatışmalar, sivillere yönelik şiddet, uzaktan şiddet, ayaklanmalar/protestolar ve şiddet içermeyen stratejik faaliyetler), Duhok, Erbil, Enbar ve Basra'da yaşanmıştır. Duhok'ta, 663 olay 11 ölüme yol açmıştır. Meysan'da, 57 olay 20 ölüme yol açmıştır. Kadisiye'de 34 olay 13 ölüme yol açmıştır. Son olarak Erbil'de 172 olay 5 ölüme yol açmıştır.

İran

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), İran: Uzmanlar, İran International çalışanlarına ve ailelerine karşı yoğunlaşan tehditler karşısında endişe içerisinde, 21 Ağustos 2025:**

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/08/iran-un-experts-alarmed-escalating-threats-against-iran-international-media>

Haziran 2025'te İsrail ile yaşanan gerginliklerin ardından İranlı yetkililer, İran International gazetecilerini, İsrail için casusluk yaptıkları yönünde sistematik suçlamalarla hedef almıştır. Temmuz 2025'te, İran parlamentosu, failin idam cezasına çarptırılabilirdiği bir suç olan casusluğun kapsamını, bilgi paylaşımı ve yabancı ya da diaspora basınıyla iletişime geçmek gibi basın faaliyetlerini de kapsayacak bir yasa tasarısı hazırlamıştır. Temmuz 2025'te, on dört Devlet, İran istihbarat örgütünün gazeteciler dahil olmak üzere kendi topraklarında sivilleri öldürme, kaçırma ve taciz etme yönünde yoğunlaşan tehditlerini kınamıştır.

Birleşik Krallık merkezli birden fazla gazetecinin bir çeşit polis korumasına ihtiyaç duyduğu ve bir kısmının saklanabilecekleri güvenli evlere ya da yurt dışına taşınmak zorunda kaldığı bildirilmiştir. Raporlar, gazetecilerin takip edildiğini, arabalarına takip cihazlarının yerleştirildiğini ve arabalarına defalarca zorla girildiğini ileri sürmektedir. Kadın gazeteciler, sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları üzerinden ölüm ve cinsel şiddet tehditleri almıştır. Bir kısmı, günde yüzlerce mesaj almaktadır.

Devlet Kurumları

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları, 25 Ağustos 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw36-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

20 Ağustos 2025 tarihinde, Devrim Muhafızları istihbarat örgütü, Bahai dini azınlığına mensup on kişinin İsfahan kentindeki evleri ve iş yerlerinde arama gerçekleştirmiştir. Ek olarak, Bahailere ait telefonlar, bilgisayarlar, altınlar ve diğer değerleri eşyalara el konulmuştur. Raporlara göre baskınlar, yasal arama izni olmadan gerçekleştirilmiştir. Aramalar sırasında tehditlerde bulunulmuş ve bir arama sırasında fiziksel yaralanma yaşanmıştır. Bunun yanı sıra, 20 ve 22 Ağustos 2025 tarihli raporlara göre İsfahan'da, çoğunluğunu kadınların oluşturduğu 22 Bahainin mülklerine el konulmuştur. Evlerine, araçlarına, banka hesaplarına ve diğer mallarına el konulmuştur. Mallarına el konulan kişilerin, İsfahanlı yetkililer tarafından SMS yoluyla bilgilendirildiği söylenmektedir.

Bahai Uluslararası Toplumu (BIC) sözcüsü, hükümetin ilk defa el koyma talimatını SMS yoluyla verdiğini belirterek bu durumu, yasal çerçevenin dışında kaldığı gerekçesiyle eleştirmiştir. BIC, el koymaların, Anayasa'nın 49. Maddesi kapsamı dışında gerçekleştirildiğini de eklemiştir. Söz konusu maddeye göre hükümet, hırsızlık tefecilik gibi yasa dışı yollarla edinilen mallara el koyabilmektedir. Ancak, 22 Ağustos 2025 tarihli bir habere göre söz konusu Bahai vatandaşların, mülklerini yasa dışı yollarla edindiğine dair herhangi bir delil bulunmamaktadır.

- **Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı (USDOS), İnsan Hakları Uygulamaları Üzerine 2024 Ülke Raporları: İran, 12 Ağustos 2025:**

<https://www.state.gov/reports/2024-country-reports-on-human-rights-practices/iran/>

İran İslam Cumhuriyeti'nin insan haklarına yönelik halihazırda katı kısıtlamaları, 2024 yılında pek çok alanda daha da kötüleşmiştir. Hükümet, aralarında işkence altında itirafta bulunan ve adil olmayan duruşmalarda yargılanan pek çok kişinin de yer aldığı yüzlerce mahkumu idam etmiştir. Kadınlara yönelik giysi kısıtlamalarının şiddet kullanılarak uygulandığı pek çok vaka yaşanmıştır. “Kadın, Yaşam, Özgürlük” hareketiyle bağlantılı protestolar kapsamında gözaltına alınan kişiler de dahil olmak üzere bazı siyasi mahkumlar serbest bırakılırken, bir kısım protestocu tutuklanmış, hapis ve idam cezasına mahkum edilmiş, işkenceye maruz bırakılmış ya da yıl içerisinde idam edilmiştir. Dini özgürlüklere yönelik kısıtlamalar, yıl boyunca ciddi düzeyde seyretmiştir.

İran'da, ciddi insan hakları ihlalleri yaşandığına dair güvenilir raporların bulunduğu alanlar şu şekildedir: Keyfi ya da kanunsuz öldürmeler, kaybolmalar, işkence ya da zalim, insanlık dışı ya da onur kırıcı muameleye ya da cezalandırma, keyfi gözaltı ya da tutuklama, başka bir ülkedeki kişilere yönelik ulusötesi baskı, çatışmada ciddi ihlaller, çocukların, hükümet tarafından kendisi ya da Irak'taki İran destekli milis grupları, Yemen'deki Husiler ve Suriye eski Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ın eski hükümeti gibi bölgedeki terör örgütleri tarafından kullanılmak üzere kanunsuzca silah altına alınması ya da çatışmada kullanılması, ifade özgürlüğüne ve basın özgürlüğüne yönelik gazetecilere yönelik şiddet ya da şiddet tehdidi, gazetecilerin herhangi bir gerekçe olmadan tutuklanması ve yargılanması ve sansür gibi ciddi kısıtlamalar, dini özgürlüklere yönelik kısıtlamalar, işçilerin dernek kurma hakkına yönelik ciddi kısıtlamalar ve çocuk işçiliğinin en kötü türlerinin yüksek düzeyde varlık göstermesi. Hükümet, insan haklarını ihlal eden yetkilileri tespit etmek ve cezalandırmak için güvenilir adımlar atmamıştır.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 11 Ağustos 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw33-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Basında yer alan haberlere göre İsrail için casusluk yapmaktan ve Haziran 2025 tarihli İsrail hava saldırılarında öldürülen bir başka nükleer bilim insanıyla ilgili bilgi paylaşmaktan suçlu bulunan bir nükleer bilim insanı, 6 Ağustos 2025 tarihinde idam edilmiştir. İran yargısının basın organı, söz konusu bilim insanının ülkenin en önemli nükleer tesislerinden birinde çalıştığını ve gizli bilgilere erişimi olduğunu aktarmıştır.

Adalet Bakanlığının da 9 Ağustos 2025 tarihinde belirttiği üzere, İsrail istihbarat ajansı Mossad için çalıştığından şüphelenilen 20 kişi geçtiğimiz aylarda tutuklanmıştır. Aynı zamanda, yargı erki sözcüsü, 20 şüpheliden bir kısmına yönelik suçlamaların geri çekildiğini ve şüphelilerin serbest bırakıldığını da eklemiştir. 20 şüpheliden kaçının serbest bırakıldığı açıklanmamıştır. Yargı erki sözcüsü, kimseye müsamaha gösterilmeyeceği ve ajan olduğundan şüphelenilen kişilerin ibret olması için cezalandırılacağını da belirtmiştir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 4 Ağustos 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw32-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Basında yer alan haberlere ve insan hakları örgütlerine göre 26 Temmuz 2025 tarihinde, Ghezel Hesar kenti cezaevinin siyasi mahkumların tutulduğu koğuşu, en az 100 gardiyan ve aralarında İstihbarat Bakanlığı çalışanlarının da bulunduğu kolluk kuvvetleri mensubu tarafından basılarak aranmıştır. Görgü tanıklarının bağımsız olarak doğrulanamayan beyanlarına göre baskın sırasında, mahkumların bir kısmı kötü muameleye maruz bırakılmıştır. İki mahkumun hücre hapsine götürüldüğü ve 27

Temmuz 2025 tarihinde, bilinmeyen bir konumda idam edildiği bildirilmiştir. İdam edilen iki adam, sürgündeki muhalif grup Halkın Mücahitleri Örgütü'yle bağlantılı olmakla ve örgüt adına silahlı sabotaj eylemleri yürütmekle suçlanmış, bunun karşılığında “devlete karşı silahlı ayaklanma,” “Tanrı’ya karşı düşmanlık” ve “yeryüzünde yozlaşmayı yayma” suçlarından idama mahkum edilmiştir. Halkın Mücahitleri Örgütü, iki üyesinin idam edildiğini 27 Temmuz 2025 tarihinde doğrulamıştır.

Sivil Toplum Kuruluşları

- **Uluslararası Kriz Grubu, *İran’ın Belucistan Eyaletinde Mağduriyetler ve Kötü Yönetim*, 20 Ağustos 2025:**

<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iran/250-grievance-and-flawed-governance-irans-baluchestan>

Sistan ve Belucistan’ın sosyo-ekonomik yetersizlikleri barizdir. Eyaletler sakinleri kronik yoksullukla, yüksek düzeyde işsizlikle, zayıf altyapıyla ve temiz su ve eğitim gibi temel hizmetlere kısıtlı erişimle mücadele etmektedir. Yönetimdeki hatalar, eyaletin geniş yüzölçümü, sert iklimi ve coğrafi olarak soyutlanmış bir konumda olmasıyla bir araya gelerek süregelen yoksunluğu daha da yoğunlaştırmaktadır. Yoksulluk, yakıt ve uyuşturucu kaçakçılığına olan bağımlılığı artırmakta, bu da güvensizliği ve suç oranında artışa yol açmaktadır. Hükümetin, bölgede yasal yollarla ekonomik büyüme sağlama girişimleri büyük ölçüde başarısız olmuştur. Yetkililer, Pakistan ve Afganistan sınırında yer alan, ayrıca Hint Okyanusu’na açılan eyaletin stratejik konumunu övse de eyaletin kalkınmasına yönelik girişimler yetersiz kalmıştır. Bölgeyi bir ticaret merkezine dönüştürme amacıyla Çabahar limanının genişletilmesi gibi projeler, yaptırımlar, kötü yönetim ve istikrarlı yatırımların bulunmaması gibi nedenlerle baltalanmıştır.

Beluç nüfusu da İran’daki etno-mezhepsel farklılıkların kısmen rol oynadığı yapısal bir dışlanmayla karşı karşıyadır. Hem etnik hem de dini bir azınlık grubu olan Sünni Beluçlar, Şii Farsların çoğunlukta olduğu İran’da eşit muamele için mücadele etmektedir. Eyalet ve ülke yönetiminde yeterince temsil edilmemekte ve kültürel özgürlükler yönünde kısıtlamalarla, katı müdahalelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum, Tahran merkezli ülke yönetimine karşı güvenlerini kaybetmelerine yol açmaktadır. Belucistan’da güvenlik durumu da istikrarsız seyretilmektedir. Jaish al-Adl gibi sosyo-ekonomik memnuniyetsizliklerden beslenen silahlı ayrılıkçı gruplar, İran silahlı kuvvetlerine ve diğer devlet kurumlarına karşı düzenli saldırılar gerçekleştirmektedir. Sık çatışmalar, sınırlarda can kayıplarının yaşandığı olayları tetiklemiştir. Bu çatışmaların başında, 2024 yılının başında Pakistan’la yaşanan gerginlikler gelmektedir. Hatta Grup (Jaish al-Adl), 2025 Haziran ayında on iki gün süren savaş sırasında İsrail’in saldırılarından memnuniyet duyduğunu dile getirerek bu saldırıların “İran’dan” ziyade “rejimi” hedef aldığını belirtmiştir. İranlı Beluçlar arasında ayrılıkçı görüşler azınlıkta olsa da alta yatan mağduriyetleri pek çok Beluç paylaştırmaktadır.

- **İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), *İran: Evin Cezaevi Saldırısının Ardından Mahkumlar Kötü Muameleye Maruz Bırakıldı ve Ortadan Kaydedildi*, 14 Ağustos 2025:**

<https://www.hrw.org/news/2025/08/14/iran-detainees-ill-treated-and-disappeared-after-israeli-evin-prison-attack>

İranlı yetkililer, İsrail’in Evin Cezaevi’ni hedef alan ve savaş suçu teşkil edebilecek 23 Haziran 2025 tarihli saldırısında hayatını kaybetmeyen mahkumları kötü muameleye maruz bırakmış ve zorla kaybetmiştir.

Mahkumların beyanlarına göre pek çok erkek siyasi mahkumun da tutulduğu 4 ve 8 numaralı koğuşlar da dahil olmak üzere Evin koğuşlarına, saldırıdan kısa bir süre sonra güvenlik kuvvetleri

konuslandırılmıştır. Silah zoruyla, eşyalarını toplamaları için çok az ya da hiç zaman tanımadan dışarı çıkmalarını koğuşları terk etmeleri emri vermişlerdir. Güvenlik kuvvetleri, erkek mahkumları eşler halinde birbirine kelepçelemiş ve saatlerce sürecek yolculuklar için otobüslere bindirmiş, silahlarını doğrulttukları mahkumları hakaretlere maruz bırakmıştır.

Yüzlerce erkek mahkumun, 8 Ağustos'un erken saatlerinde (saldırıdan 46 gün sonra) tekrar Evin Cezaevi'ne sevk edilmesi sürecinde de benzer şiddet olayları yaşanmıştır. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün edindiği bilgilere göre güvenlik kuvvetleri, kelepçelenmeye ve idam mahkumlarının ayrı gözaltı tesislerine sevk edilmesine karşı çıktıkları için birden fazla siyasi mahkumu coplarla ve elektrikli şok cihazlarıyla dövmüştür.

Saldırının ardından, yetkililer, mahkumları Tahran'daki iki ana gözaltı tesisine sevk etmiştir: Kadın mahkumlar, Qarchak adıyla da bilinen Şehr-i Rey Cezaevi'ne, erkek mahkumlar ise Fashafouyeh adıyla bilinen Tahran Merkez Cezaevi'ne sevk edilmiştir. Yetkililer, güvenlik ve istihbarat organları tarafından alıkonulan bazı mahkumların akıbeti ya da konumu hakkında açıklamada bulunmamıştır. Bu mahkumlar arasında muhalifler, insan hakları savunucuları ve çifte vatandaşlar yer almaktadır. Yetkililerin, mahkumların ailelerini sadece hücre hapsinde (bazıları bilinmeyen konumlarda olmak üzere) tutuldukları yönünde bilgilendirmek amacıyla kısa telefon görüşmeleri gerçekleştirmelerine izin verdiği bazı vakalar da yaşanmıştır.

Medya

- **The Associated Press (AP News), *Güvenlik kuvvetleri, güneydoğu İran'da 13 militanı öldürdü, 27 Ağustos 2025:***

<https://apnews.com/article/iran-militants-sistan-baluchistan-12660f42548c5c738452f10824b10a3e>

İran güvenlik kuvvetleri, 27 Ağustos 2025 tarihinde, ülkenin güneydoğusunda düzenlenen üç ayrı operasyonda 13 militanı öldürmüştür. Öldürülen militanların sekizinin, 22 Ağustos tarihinde, Sistan ve Belucistan eyaletinde beş polisin ölümüne yol açan saldırıdan sorumlu grubun bir parçası olduğu bildirilmiştir. İran medyası, bu saldırıdan Jaish al-Adl örgütünü sorumlu tutmuştur. Jaish al-Adl, Beluc etnik grubunun haklarını artırmayı amaçladığı iddiasındadır. Güvenlik kuvvetleri ve militanlar arasındaki çatışmalar, Sistan ve Belucistan eyaletinin üç farklı kentinde yaşanmıştır. Operasyonlar sırasında çok sayıda militan da tutuklanmıştır. Tutuklanan militanların sayısı açıklanmamıştır. Hem polis hem de paramiliter Devrim Muhafızları operasyonlarda yer almıştır.

- **The New Arab, *İran'ın güneydoğusundaki pusuda beş polis hayatını kaybetti, 22 Ağustos 2025:***

<https://www.newarab.com/news/five-iran-police-killed-ambush-southeast>

Sistan ve Belucistan eyaletindeki bir pusuda, en az beş İran polisi hayatını kaybetmiştir. Saldırı, İranşehr kenti yakınındaki iki devriye birimini hedef almıştır.

Pakistan ve Afganistan sınırındaki eyalet, uzun süredir güvenlik kuvvetleri ve silahlı gruplar arasındaki çatışmalara tanıklık etmektedir. Eyalet, çok sayıda Sünni Beluç azınlık grubu mensubuna ev sahipliği yapmakta ve ülkenin en yoksul şehirlerinden biri sayılmaktadır.

- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), *İran, İsrail'le Yaşanan Haziran Savaşında 21,000 Tutuklama Gerçekleştiğini Bildiriyor, 12 Ağustos 2025:***

<https://www.rferl.org/a/iran-mass-arrests-suspects-israel-war-spying/33501172.html>

İran polisi, 2025 Haziran ayında, İsrail'le yaşanan 12 günlük savaşta, yaklaşık 21,000 kişiyi güvenlik ihlali iddialarıyla tutuklamıştır. Bu sayı, resmi kaynakların önceden açıkladığı yaklaşık sayıların oldukça

üzerindedir. Polis sözcüsü Saeed Montazerolmehdi, 12 Ağustos 2025 tarihinde yaptığı açıklamada, tutuklamalarda halktan gelen ihbarların büyük rol oynadığını ifade etmiştir Kaç kişinin hala polis nezaretinde olduğu bilinmemektedir. Tutuklananlar arasında, casuslukla suçlanan 2,774 yabancı da bulunmaktadır. Yetkililer, kişilerin telefonlarındaki kanıtların askeri konumların, kilit önem taşıyan tesislerin fotoğrafları ve konum verisi paylaşımı gibi şüpheli faaliyetlere işaret ettiğini iddia etmiştir. 261 kişi casusluk şüphesiyle, 172 kişi ise izinsiz çekim yapmaktan tutuklanmıştır.

Yasal Uyarı:

Mevcut derleme, seçili ülkelerin vatandaşlarına yönelik mülteci statüsü belirlemeye ilişkin hususlarda UNHCR Türkiye tarafından toplanan menşe ülke bilgilerini (MÜB) derlemektedir.

Derleme kamuya açık bilgilere, çalışmalara ve yorumlara dayanmaktadır. Derleme açıklayıcı nitelikte olmakla birlikte ne kamuya açık alanda mevcut olan bilgilerin tamamını kapsamakta ne de insan hakları koşullarına ilişkin genel bir rapor olması amaçlanmaktadır. Rapor, herhangi bir bireysel mülteci talebinin esasları konusunda nihai değildir. Tüm kaynaklar alıntılanmış ve tamamıyla referans verilmiştir. Kullanıcılar alıntı yapılan belgelerin tam metnine bakmalı ve bireysel başvurulardan kaynaklanan belirli araştırma konularına atıfta bulunarak kaynak materyalin güvenilirliğini, ilgililiğini ve güncelliğini değerlendirmelidir.